

***Magistrates' courts*, czyli angielskie sądy pokoju**

mgr Sylwia Sierszeń

Obecnie trwają prace nad projektem ustawy wprowadzającej do polskiego systemu sądownictwa sądy pokoju. W oczekiwaniu na ostateczny kształt projektu warto spojrzeć, jak wyglądają i funkcjonują podobne instytucje w innych porządkach prawnych. Poniżej przedstawiono opis *magistrates' courts*, sądów pokoju działających w Anglii i Walii.

W *magistrates' courts* zasiadają *magistrates (justices of the peace)*, czyli sędziowie pokoju. Co do zasady nie mają oni wykształcenia prawniczego, choć posiadanie takiego wykształcenia nie jest barierą dla sprawowania tej funkcji. Sędzią pokoju może zostać osoba w wieku od 18 do 65 roku życia. Sędziowie pokoju mianowani są przez Lorda Kanclerza z rekomendacji lokalnego komitetu doradczego dla danego okręgu. Komitet dokonuje wyboru kandydata spośród osób, które zgłosiły się w odpowiedzi na ogłoszenie o naborze. Co do zasady odrzucani są kandydaci, którzy w przeszłości byli karani lub ogłosili upadłość. Proces rekrutacji jest całkowicie jawny i ma zachęcić do kandydowania osoby z różnych grup społecznych i etnicznych. W roku 2019/2020 w Anglii i Walii mianowanych było ok. 13 000 sędziów pokoju (w tym samym okresie wymiar sprawiedliwości zatrudniał ok. 3 000 sędziów zawodowych).

Aby zostać sędzią pokoju, należy ukończyć odpowiednie szkolenie praktyczne. Sędziowie pokoju podlegają co 3 lub 4 lata ocenie swojej pracy przeprowadzanej przez innych sędziów pokoju wyszkolonych w zakresie prowadzenia takiej oceny. W pracy orzeczniczej wspierają ich wykwalifikowani doradcy prawni, których z kolei wspierają wykwalifikowani asystenci. Doradcą prawnym może zostać prawnik (*barrister, solicitor*, lub wyżej wspomniany asystent) z co najmniej 5-letnim doświadczeniem. Sędziowie pokoju nie otrzymują wynagrodzenia, a jedynie zwrot kosztów poniesionych podczas sprawowania obowiązków, np. kosztów dojazdu do sądu lub kosztów wyżywienia i noclegu, a także zwrot utraconych zarobków.

Wymiar pracy sędziego pokoju obejmuje zazwyczaj 26 półdniówek w ciągu roku, w czasie których sędziowie pokoju sądzą sprawy karne i cywilne w ramach pierwszej instancji lub rozpatrują w *Crown Court* apelacje od spraw zakończonych w pierwszej instancji w sądzie pokoju. W sądach pokoju *magistrates* zasiadają w składach jedno-, dwu- lub trzyosobowych, w zależności od charakteru, wagi i stopnia skomplikowania sprawy.

Dla zapewnienia jednolitości orzecznictwa w ramach różnych *magistrates' courts*, sędziowie pokoju otrzymują wytyczne wspierające proces orzeczniczy, a także wytyczne dotyczące orzekanych kar, aby wyroki za podobne przestępstwa były ujednoczone na poziomie lokalnym i krajowym.

W sądach pokoju zasiadają również sędziowie rejonowi (*District Judges*), którzy są sędziami zawodowymi i orzekają w bardziej skomplikowanych sprawach, np. z zakresu prawa rodzinnego lub w postępowaniach ekstradycyjnych.

Sądy pokoju właściwe są dla rozpoczęcia prawie wszystkich spraw karnych, jednak nie wszystkie sprawy karne są w nich rozpatrywane. Sprawy dotyczące przestępstw sądzonych wyłącznie na podstawie aktu oskarżenia przekazywane są do *Crown Court*, podobnie jak sprawy dotyczące niektórych przestępstw, które mogą być sądzone na podstawie aktu oskarżenia lub w trybie uproszczonym (tutaj sędziowie podejmują decyzję, czy przekazać sprawę do *Crown Court*, czy też rozpatrywać ją samodzielnie). Sprawy dotyczące przestępstw sądzonych w trybie uproszczonym mogą być rozpatrywane jedynie w sądach pokoju. Przestępstwa te obejmują czyny mniejszej wagi wskazane w ustawie, np. lżejsze przypadki kradzieży i napaści, wykroczenia w ruchu drogowym itp. Istnieją też specjalistyczne sądy pokoju rozpatrujące sprawy związane z przestępstwami popełnionymi przez nieletnich (od 10 do 17 roku życia).

Właściwość sądów pokoju w sprawach cywilnych jest raczej wąska i obejmuje przede wszystkim sprawy dotyczące odzyskiwania niektórych długów, np. związanych z podatkiem dochodowym lub podatkiem lokalnym. Sędziowie pokoju zajmują się też niektórymi sprawami z zakresu prawa rodzinnego w *Family Court* (jest to sąd powołany do rozpatrywania spraw z zakresu prawa rodzinnego, w którym zasiadają sędziowie o różnym stopniu doświadczenia), np. sporami dotyczącymi miejsca zamieszkania dzieci lub kontaktów z dziećmi po rozwodzie, interwencjami w związku z ochroną dzieci, sprawami przemocy domowej i umieszczaniem dzieci w rodzinach adopcyjnych.

W 2019 r. sądy pokoju Anglii i Walii rozpatrzyły prawie 1,5 miliona spraw karnych (dla porównania, do *Crown Court* trafiło 104 000 spraw). Przeciętna długość postępowania (od popełnienia czynu do wydania orzeczenia) w sprawach o wykroczenia w ruchu drogowym wynosiła ok. 175 dni, w pozostałych sprawach poniżej 150 dni. Niestety, brytyjskie Ministerstwo Sprawiedliwości nie publikuje osobnych statystyk dla spraw cywilnych rozpatrywanych w sądach pokoju.

W latach 2010-2019 w ramach programu uzyskania oszczędności zamknięto 162 z 323 działających wtedy sądów pokoju.

Źródła:

1. S. Wilson, H. Rutherford, T. Storey, N. Wortley, *English Legal System*, Oxford 2018
2. S. Sime, *A Practical Approach to Civil Procedure*, Oxford 2019
3. G. Sturge, *Court Statistics for England and Wales*, Briefing Paper CBP 8372, December 2020, House of Commons Library
4. www.gov.uk [dostęp: 17.04.2021]
5. www.judiciary.uk [dostęp: 17.04.2021]
6. www.magistrates-association.org.uk [dostęp: 17.04.2021]